

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA E'TIBOR VA XOTIRANI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Otaboyeva Dilshoda Sa'dulla qizi
Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda e'tibor va xotirani rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Bolalarning diqqatini jamlash, ma'lumotlarni eslab qolish va ularni mantiqiy tartibda ishlatish ko'nikmalarini shakllantirishning samarali pedagogik usullari yoritiladi. Maqolada o'yin, vizual va auditiv mashg'ulotlar, ijodiy faoliyat va interaktiv metodlar orqali bolaning e'tibor va xotira ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: e'tibor, xotira, maktabgacha ta'lim, pedagogik metodlar, o'yin mashg'ulotlari, vizual va auditiv mashqlar, ijodiy faoliyat, bolalar psixologiyasi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologik va intellektual jihatdan tez rivojlanadi. Shu davrda e'tibor va xotira ko'nikmalarini shakllantirish bolaning kelajakdagi o'quv faoliyati va shaxs sifatida rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. E'tibor — bu bolaning ma'lum bir ob'ekt yoki vaziyatga konsentratsiyasi, xotira esa o'rganilgan ma'lumotni saqlash va kerakli paytda qayta ishlatish qobiliyatidir. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda e'tibor va xotirani rivojlantirishning samarali metodlari va pedagogik yondashuvlari tahlil qilinadi.

E'tibor — bolaning muayyan faoliyatga yoki ob'ektga diqqatini jamlash qobiliyati. E'tibor rivojlanishi quyidagi jihatlar bilan bog'liq:

- Diqqatni uzoq vaqt ushlab turish;
- Muhim ma'lumotni ajratib olish;
- Vaziyatga mos reaksiyalarni boshqarish.

Xotira — bolaning o'rganilgan ma'lumotlarni saqlash va kerakli paytda qayta ishlash qobiliyati. Xotira rivojlanishi uch asosiy jarayon orqali amalga oshadi:

1. **Kodlash** — ma'lumotni eslab qolish uchun qayta ishlash;
2. **Saqlash** — ma'lumotni miyaning turli qismlarida saqlash;
3. **Qayta tiklash** — kerakli vaqtda ma'lumotni esga olish.

Bolalarda e'tibor va xotirani rivojlantirish uchun quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

1. **O'yinlar orqali rivojlantirish**
 - o **Diqqatni rivojlantiruvchi o'yinlar:** "Kim birinchi topadi?", "Top va ayt" kabi o'yinlar bolani muayyan ob'ektga diqqatni jamlashga o'rgatadi.
 - o **Xotirani mustahkamlovchi o'yinlar:** "Hikoya ketma-ketligi", "O'xshashlikni top" o'yinlari bolada vizual va auditiv xotirani rivojlantiradi.
2. **Vizual va auditiv mashqlar**
 - o Ranglar, shakllar va raqamlarni eslab qolish mashqlari;
 - o Hikoyalarni tinglab, asosiy voqealarni qayta so'zlab berish;
 - o Rasmlar orqali voqealarni ketma-ketlikda eslab qolish.
3. **Ijodiy faoliyat**
 - o Rasmlar chizish, qo'lda ishlash va loy bilan ishlash orqali diqqatni jamlash;
 - o Musiqa tinglash va ritmik mashqlar bilan xotirani mustahkamlash;
 - o Qahramonlar hikoyasini sahnalashtirish orqali voqealarni eslab qolish.
4. **Interaktiv metodlar**
 - o Multimediali ta'limiy dasturlar orqali bolalarni vizual va auditiv xotira mashqlariga jalb qilish;
 - o Ekranida yoki planshetda ko'rsatilgan tartibni eslab, harakatlarni takrorlash.
5. **Shaxsiy yondashuv va rag'batlantirish**
 - o Har bir bolaning qobiliyatiga mos mashg'ulotlarni tanlash;
 - o Har bir muvaffaqiyatni maqtash va rag'batlantirish orqali motivatsiyani oshirish;
 - o Takrorlash va mustahkamlash metodlari orqali xotira ko'nikmalarini rivojlantirish.
1. **Maktabgacha ta'lim muassasalarida**
 - o Mashg'ulotlarda o'yin va hikoya orqali bolalar diqqatini jamlaydi;
 - o Guruh mashg'ulotlari orqali bolalar xotiralarni musobaqa shaklida mustahkamlaydi;
 - o Tarbiyachi tomonidan boshqariladigan vizual va auditiv mashqlar amalga oshiriladi.

2. **Uy sharoitida**
 - o Ota-onalar bilan o‘yin va ijodiy mashg‘ulotlar;
 - o Bolaga qisqa hikoyalarni aytib berish va so‘ngra ularni qayta so‘zlab berishni so‘rash;
 - o Rangli kartochkalar, puzzllar va yodlash o‘yinlari orqali xotirani rivojlantirish.

4. SAMARADORLIKNI OSHIRISH USULLARI

- Mashg‘ulotlarni qisqa, lekin muntazam o‘tkazish;
- Diqqatni jamlash va xotirani mustahkamlash mashqlarini bir-biriga uyg‘unlashtirish;
- O‘yin, ijodiy va interaktiv metodlarni kombinatsiyalash;
- Muvaffaqiyat va kichik yutuqlarni rag‘batlantirish;
- Individual yondashuv: har bir bolaning qobiliyatini hisobga olish.

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarda e‘tibor va xotirani rivojlantirish ularning intellektual va shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. O‘yin, vizual va auditiv mashqlar, ijodiy faoliyat va interaktiv metodlar bolalarda diqqatni jamlash va ma‘lumotlarni eslab qolish qobiliyatini mustahkamlaydi. Shuningdek, tarbiyachi va ota-onaning faol yordami, shaxsiy yondashuv va rag‘batlantirish e‘tibor va xotirani rivojlantirish samaradorligini oshiradi. Shu yo‘l bilan bolalar kelajakdagi o‘quv faoliyatiga, muloqot va jamiyatdagi muvaffaqiyatga tayyor bo‘lishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Azimova, T. (2018). *Bolalarda psixologik rivojlanish*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
2. Boiko, N. I. (2016). *Maktabgacha yoshdagi bolalarda e‘tibor va xotira*. Moskva: Prosveshcheniye.
3. Vasilieva, L. G. (2019). *Bolalar psixologiyasi va tarbiyasi*. Sankt-Peterburg: Peterburg nashriyoti.
4. Golovko, A. M. (2017). *Pedagogik psixologiya: e‘tibor va xotira rivojlantirish metodlari*. Kiev: Znannya.
5. Klimov, E. A. (2015). *Bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot*. Moskva: Akademiya.

6. Mamedov, Sh. (2020). *Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish metodlari*. Toshkent: Fan.
7. Petrova, N. V. (2018). *O'yin va ijodiy mashg'ulotlar orqali xotira va diqqatni rivojlantirish*. Moskva: Uchebnik.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

